

Prof. dr. Henkjan Honing

Tekst: Farfields&Honey | Fotografie: Bob Bronshoff

Ieder mens is muzikaal, maar waarom die aanleg zich juist bij mensen zo sterk ontwikkeld heeft, is een wetenschappelijk raadsel. Prof. dr. Henkjan Honing maakte een ontdekkingsreis naar muzikaliteit bij mensen en dieren en kwam er tot zijn verrassing achter dat onze naaste verwant, de chimpansee, minder gevoel voor ritme heeft dan een kaketoer en een zeeleeuw. Wat zeggen (a-)muzikale dieren over onze liefde voor Bach, Beyoncé of Kenny B?

Een zeeleeuw die enthousiast headbangt op Everybody van de Backstreet Boys... wat zegt dat over haar muzikale aanleg?

Hoe onderzoek je of een dansende kaketoer maatgevoel heeft of niet? En waarom is dat belangrijk?

Hoe komt het dat een Franse baby anders huilt dan een Duitse?

In zijn onderzoek loopt Henkjan Honing vaak tegen vragen aan waar je in eerste instantie om moet lachen, maar die bij nader onderzoek verrassende nieuwe inzichten blijken op te leveren over muzikaliteit bij mens en dier.

BABY AAP ZEELEEUW

Een hoogtepunt in zijn eigen onderzoek was dat met pasgeboren baby's bij wie hij gevoel voor de beat wist aan te tonen. Tot zijn verbazing bleken resusapen veel slechter te scoren. Nieuwsgierig toog hij daarop naar een onderzoeksgroep in Japan, waar hij chimpansees mocht observeren tijdens vrijwillige luister- en keyboardsessies. Chimpansees staan genetisch gezien zo dicht bij de mens dat je zou verwachten dat ook zij over muzikale aanleg beschikken. Gek genoeg lijkt een Californische zeeleeuw hen ver te overtroeven. En hoe zit het eigenlijk met voor componisten zo inspirerende vogels? Honing combineert eigen onderzoek met dat van collega-wetenschappers

die hem deelgenoot maken van hun onderzoeksvragen, -methoden, twijfels en -resultaten. Van deze spannende reizen doet hij in zijn lezingen enthousiast verslag.

LUISTER VEEL EN GEVARIÉERD

Sinds hij zich aan de wetenschap van muziek besloot te wijden, heeft Henkjan Honing zijn muzikale carrière als toetsenist aan de wilgen gehangen. Maar als het gaat om muziek luisteren is hij een omnivoor. Hij haalt dan ook graag mythes onderuit als zou alleen het luisteren naar klassieke muziek goed zijn voor het brein of de concentratie. Luister veel en gevarieerd, is zijn motto. Want daarmee ontwikkelen we dat grootse talent waarover we allemaal beschikken en dat ons leven zoveel waardevoller maakt: onze muzikaliteit.

HEEFT MUZIEK NUT?

Henkjan Honing: 'Het idee is dat muzikale aanleg geholpen heeft om groepen van

de vroege mens bij elkaar te houden. Als je samen wilt dansen, zingen, muziek maken of marcheren, moet iedereen maatgevoel hebben. In hetzelfde tempo kunnen denken. Zo niet, vergeet dat dansen en zingen dan maar.

En dat zijn allemaal zaken die binden, cruciaal zijn voor een groepsgevoel. Apen kunnen elkaar nog vlooiën, maar bij de mens werden die groepen waarschijnlijk al snel veel te groot voor dat soort tijdsintensieve dingen. Dan is muzikaliteit en het kunnen bewegen op muziek een heel mooie oplossing, een die in de evolutie blijkbaar overleefd is gebleven. En ook echt iedereen heeft dat talent trouwens. We onderwierpen naast baby's en apen ook grote groepen volwassenen aan die luistertest met omissies in de beat, zowel musici als niet-musici. Maar daar bleek wat dit betreft geen verschil tussen. Als ik tijdens lezingen vraag of mensen vinden dat ze muzikaal zijn, gaan er weinig handen omhoog. Dat zie ik vooral in Europa. In Brazilië, waar ik vaak geweest ben, hoor je dat nooit. Muziek is daar een belangrijk deel van het dagelijks leven. Het zou mooi zijn als het er ook in Nederland meer bijhoorde, thuis, op school, in de zorg. Zelf maakte ik vroeger muziek op zolder, met vriendjes: de een had een trompet, de ander een saxofoon. Het maakte niet uit of je goed was of niet, het gaat om het samen spelen en het genieten van muziek. Ik ben dan ook een groot voorstander van muziekles op scholen. Wat dat betreft ben ik wel een missionaris, ja.' 🎸

HOEZO, DIEREN MUZIKAAL?

Henkjan Honing (1959) is nieuwsgierig naar de cognitieve en biologische bouwstenen van muzikaliteit bij mens en dier. Naast een onderzoeksagenda (The Origins of Musicality, MIT Press 2018) verschenen van hem de populairwetenschappelijke boeken Iedereen is muzikaal en Aap slaat maat (Nieuw Amsterdam 2012 en 2018). Boeken en lezingen van Honing trekken een breed publiek en vinden zowel binnen als buiten de wetenschap waardering.